

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

عنوان:

تحلیل عناصر مقاومت

در اشعار «سمیح القاسم»، «سید حسن حسینی» و «قیصر امین پور»

نگارنده:

مرتضی زارع برمی

استاد راهنما:

دکتر کبری روشنفکر

استاد مشاور:

دکتر حسینعلی قبادی

بهمن ۱۳۸۹

تاییدیه هیات داوران

(برای پایان نامه)

اعضای هیئت داوران، نسخه نهائی پایان نامه آقای مرتضی زارع برمی، تحت عنوان: **تحلیل عناصر مقاومت در اشعار «سمیح القاسم»، «سید حسن حسینی» و «قیصر امین پور»** از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تأیید می‌کند.

اعضای هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر کبری روشنفکر	استادیار	
۲- استاد مشاور	دکتر حسینعلی قبادی	دانشیار	
۳- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر خلیل پروینی	دانشیار	
۴- استاد ناظر	دکتر خلیل پروینی	دانشیار	
۵- استاد ناظر	دکتر عزت ملا ابراهیمی	دانشیار	

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته زبان و ادبیات عربی است که در سال ۱۳۸۹ در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم دکتر روشنفکر مشاوره جناب آقای دکتر قبادی از آن دفاع شده است.»

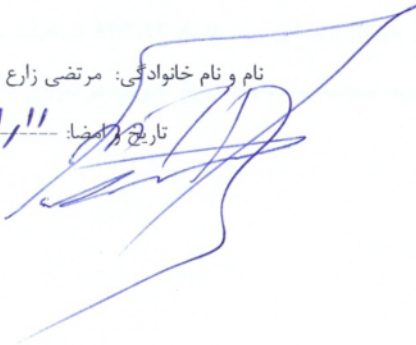
ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب: مرتضی زارع برمی، دانشجوی رشته: زبان و ادبیات عربی، مقطع: کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: مرتضی زارع برمی
تاریخ امضا: ۱۳۸۹/۱۱/۱۱

«آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس»

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه می باشد، باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

جان گرامی بود و آن نعمت لذیذ

لیک آزادی گرامی تر، ای عزیز

این اثر را تقدیم می‌کنم به:

دایی عزیزم

سرتیپ پاسدار شهید رضا ملکیان برمی

فرمانده عملیات تیپ ویژه شهدا

قدردانی و سپاس:

سپاس خدای راست جلّ جلاله که آثار قدرتش بر چهره روز روشن تابان و انوار حکمتش در دل شب تار درفشان، و درود بر گزیده خلقت، مصطفی محمد (ص).

بی‌تردید، به انجام رساندن این پایان‌نامه مرهون ارشاد و راهنمایی استادان گرانقدری است، که اگر دستگیری آنان نبود، این تحقیق سراپا نقصان و کاستی بود؛ لذا اگر در این پایان‌نامه قدری هست، حاصل راهنمایی آن فاضلان است و اگر نقصی هست، از شتابزدگی بنده است.

استادم **سرکار خانم دکتر کبری روشنفکر** نه تنها در راهنمایی این پایان‌نامه؛ بلکه در طول این دوره همواره مرا مرهون راهنمایی‌های ارزنده خود قرار دادند، از ایشان بی‌نهایت سپاسگزارم.

استاد گرانقدرم، **دکتر حسینعلی قبادی**، پدرانۀ اوقات گرانبهای خود را برای ارشاد این حقیر اختصاص دادند، از ایشان نیز صمیمانه قدردانی می‌کنم. خدا سایه‌شان را بر سر ما مستدام بدارد.

از استادان فاضل گروه زبان و ادبیات عربی، آقایان **دکتر عیسی متقی زاده**، **دکتر خلیل پروینی** که از خرمن فضل و دانش‌شان خوشه‌ها چیدم و در محضرشان دانش آموختم، قدردانی می‌کنم.

و از همه دوستان، رفیقان و همکلاسی‌هایم که در این دوره مرا یاری کردند، و از ترس اینکه نامی از آن عزیزان از قلم بیفتد، از ذکر نامشان خودداری می‌کنم، سپاس گزارم.

عمر آن سروران گرامی دراز باد و خدای عزّ و جلّ همگی را مزید عزّت و دوام کرامت عطا کند.

چکیده

هم‌زمان با پدیدار شدن نیروهای شر، سلطه‌گر و خودکامه، انحصاری شدن قدرت تصمیم‌گیری، حمله به ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته شده و تضعیف آن‌ها، تجاوز به مرزهای سرزمینی دیگران با هدف اسارت و غارت، واژه‌ی پایداری در ذهن و روح انسان حق طلب آزادی خواه شکل گرفت. پایداری ریشه در میراث کهن بشری دارد. آن زمان که انسان قدم بر زمین نهاد؛ جدال بین خیر و شر آغاز گردید. میراث ادبی ملل هم از پایداری سرود و نوشت. اندیشگان، ادبیت و انسان‌گرایی از حوزه‌های مشترک این نوع ادبی بین تمدن‌های مختلف است.

وجه اختلاف ادبیات پایداری از دیگر انواع ادبی در پیام و هدف آن است. بیان درد و رنج مردم قربانی جنگ، تهییج برای مبارزه، ستایش سرزمین، مبارزان، شهیدان و ایثارگران، طرح میراث بومی و اساطیر ملی برای زنده نگاه داشتن هویت سرزمین، افشاگری و بازگویی حقایق، آرمان‌گرایی و تقدیس آزادی، عدالت و صلح، اعتقاد به ظهور منجی و تحقق مدینه فاضله و اعتراض به افول یا نادیده گرفتن میراث مبارزان از ویژگی‌های بارز این نوع ادبی است.

اشغال فلسطین از سوی رژیم صهیونیستی و حمله عراق به ایران دو نمونه بارز از پایداری انسان در برابر شرارت است. شاعر مقاومت فلسطین، «سمیح القاسم» و شاعران جنگ ایران، «سید حسن حسینی» و «قیصر امین‌پور»، هم‌دوش با دیگر مردم سلاح قلم را علیه دشمن متجاوز تیز کردند و با آفرینش آثار ی‌گران‌سنگ، شعله قیام و ایستادگی برابر دشمن را در قلب ملت خود افروختند.

پژوهش پیش روی ضمن مطالعه آثار شاعران مورد نظر به بررسی مصادیق مشترک و متمایز شعر پایداری فلسطین و شعر جنگ ایران می‌پردازد تا گوشه‌هایی از زوایای ناشناخته میراث ادبی دو کشور مقاوم را به ادبیات جهانی بشناساند و گامی هر چند اندک در بارور سازی مطالعات بین رشته‌ای بردارد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد؛ ترسیم چهره رنج کشیده مردم، دعوت به مبارزه، بیان جنایات اسرائیل، و اِلقا امید به آینده و ستایش وطن در اشعار سمیح القاسم و نفی تجاوز و خشونت رژیم متجاوز عراق و حامیان جهانی آن و بیان رنج و شکیبایی مردم و رزمندگان ایرانی در جنگ از مهمترین درونمایه‌های اشعار حسینی و امین‌پور است.

در حوزه‌ی اندیشگان، قیام و منع تسلیم برابر دشمن، هویت قومی، فرهنگی، صلح، امید به آینده به عنوان وجه مشترک در اشعار شاعران مورد نظر است. در حوزه‌ی زبان نیز می‌توان به استفاده‌ی شاعران مورد بحث از زبان روایی، موسیقی مهیج، هنجارگریزی و توجه به ظرفیت‌های معنایی واژگان اشاره کرد. استفاده از صورخیال، رمز، اسطوره، نمادپردازی، زبان فاخر و ساختار حماسی اشعار را می‌توان از ویژگی‌های مشترک سبکی شاعران مذکور دانست و از وجوه تفاوت نیز می‌توان به گستردگی بیشتر معانی مقاومت و تنوع سبک‌ها و اسالیب شعری سمیح اشاره کرد.

شیوه کار توصیفی - تحلیلی - استقرایی و بر اساس اصول مکتب تطبیقی امریکایی (نقد جدید)، در دو حوزه اندیشگان و ادبیت خواهد بود.

واژگان کلیدی: شعر مقاومت، شعر جنگ، سمیح القاسم، سید حسن حسینی و قیصر امین‌پور.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱- فصل اول: کلیات، تعاریف و مفاهیم	۱
مقدمه.....	۲
۱-۱- بیان مسأله.....	۵
۱-۱-۱- اهداف تحقیق.....	۸
۱-۱-۲- پرسش‌های تحقیق.....	۹
۱-۱-۳- فرضیه‌ها.....	۹
۱-۱-۴- پیشینه تحقیق.....	۱۰
۱-۱-۵- مواد و روش انجام تحقیق.....	۱۳
۱-۱-۶- جنبه جدید بودن و نوآوری.....	۱۳
۲- فصل دوم: مفاهیم نظری پژوهش	۱۴
مقدمه.....	۱۵
۱-۲- ادبیات مقاومت.....	۱۶
۲-۲- شاخص‌های ادبیات مقاومت.....	۱۷
۳-۲- تفاوت ادب مقاومت با انواع ادبی مشابه.....	۱۹
۴-۲- حوزه‌های مشترک ادبیات مقاومت با دیگر انواع ادبی.....	۲۰
۵-۲- درونمایه و مفاهیم وابسته.....	۲۰
۲-۵-۱- درونمایه (Theme).....	۲۰
۲-۶-۱- زبان.....	۲۳
۲-۶-۲- تصویرهای خیال‌انگیز.....	۲۴
۲-۶-۱-۱- ویژگی‌های تصویر شعری مطلوب.....	۲۶
۲-۶-۲- نماد و انواع آن.....	۲۷
۲-۶-۱-۲- نماد و تصاویر مشابه.....	۲۹
۲-۶-۲-۲- شیوه تحلیل و درک مفهوم نماد.....	۳۱
۲-۶-۳- اسطوره.....	۳۴
فصل مشترک تعاریف اسطوره.....	۳۵
۲-۶-۴- اسطوره و نماد.....	۳۶
۷-۲- شعر مقاومت فلسطین.....	۳۷
۲-۷-۱- تقسیم بندی سیر تاریخی شعر مقاومت فلسطین.....	۳۸
۲-۷-۲- اهداف شعر مقاومت فلسطین از گذشته تا امروز.....	۳۹
۸-۲- انقلاب.....	۴۰
۲-۸-۱- تأثیر انقلاب اسلامی بر مبارزات ضد صهیونیستی.....	۴۱

۴۲	جنگ تحمیلی.....	۲-۸-۲
۴۳	شعر جنگ.....	۳-۸-۲
۴۵	ادبیات مقاومت و ادبیات جنگ.....	۹-۲
۴۶	خلاصه فصل.....	۱۰-۲

3- فصل سوم: شناخت‌نامه «سمیح القاسم»، «سید حسن حسینی» و «قیصر امین‌پور» و

۴۸	استخراج و دسته‌بندی درونمایه‌های ادبیات پایداری در اشعار این شاعران.....	
۴۹	مقدمه.....	
۵۱	۱-۳ شناخت‌نامه.....	
۵۱	۱-۱-۳ شناخت‌نامه سمیح القاسم.....	
۵۳	۲-۱-۳ شناخت‌نامه سیدحسن حسینی.....	
۵۴	۳-۱-۳ شناخت‌نامه قیصر امین‌پور.....	
۵۵	درونمایه ادبیات پایداری.....	
۵۶	۲-۳ درونمایه سرزمین.....	
۵۸	۱-۲-۳ درونمایه سرزمین در شعر سمیح القاسم.....	
۵۹	۱-۱-۲-۳ هویت سرزمینی فلسطینیان.....	
۶۰	۲-۱-۲-۳ میهن دوستی.....	
۶۰	۳-۱-۲-۳ اشتیاق بازگشت به سرزمین.....	
۶۱	۴-۱-۲-۳ سرزمین ویران و بازسازی دوباره آن.....	
۶۱	۵-۱-۲-۳ اندیشه جهان سرزمینی.....	
۶۲	۲-۲-۳ درونمایه سرزمین در اشعار سید حسن حسینی.....	
۶۲	۱-۲-۲-۳ ویرانی سرزمین.....	
۶۳	۲-۲-۲-۳ پایداری سرزمین در برابر ویرانی.....	
۶۳	۳-۲-۲-۳ اندیشه جهان سرزمینی.....	
۶۳	۳-۲-۳ درونمایه سرزمین در اشعار قیصر امین‌پور.....	
۶۳	۱-۳-۲-۳ سرزمین ویران و بازسازی دوباره آن.....	
۶۴	۲-۳-۲-۳ اندیشه جهان سرزمینی.....	
۶۴	۴-۲-۳ شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه سرزمین در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران.....	
۶۵	۳-۳ مردم.....	
۶۶	۱-۳-۳ درونمایه مردم در اشعار سمیح القاسم.....	
۶۶	۱-۱-۳-۳ مقاومت مردمی.....	
۶۷	۲-۱-۳-۳ وداع با فرزندان.....	
۶۷	۳-۱-۳-۳ اسارت و تبعید.....	
۶۸	۴-۱-۳-۳ وحشت.....	
۶۸	۵-۱-۳-۳ جنایت در حق بشریت.....	
۶۹	۶-۱-۳-۳ نسل کشی ملت فلسطین.....	
۷۰	۷-۱-۳-۳ موافقت غرب با جنایات صهیونیست‌ها.....	

- ۷۰.....۲-۳-۳ درونمایه مردم در اشعار سید حسن حسینی.....
- ۷۱.....۱-۲-۳-۳ مقاومت مردمی.....
- ۷۱.....۲-۲-۳-۳ وحشت.....
- ۷۲.....۳-۲-۳-۳ جنایت در حق بشریت.....
- ۷۲.....۴-۲-۳-۳ نقش غرب در جنگ ایران.....
- ۷۳.....۳-۳-۳ درونمایه مردم در اشعار قیصر امین پور.....
- ۷۴.....۱-۳-۳-۳ مقاومت مردمی.....
- ۷۴.....۲-۳-۳-۳ وداع با فرزندان.....
- ۷۵.....۳-۳-۳-۳ وحشت.....
- ۷۵.....۴-۳-۳-۳ جنایت در حق بشریت.....
- ۷۶.....۴-۳-۳ شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه مردم در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران.....
- ۷۷.....۴-۳-۳ دین در خدمت مبارزه.....
- ۷۷.....۱-۴-۳ درونمایه دین در اشعار سمیع القاسم.....
- ۷۸.....۱-۱-۴-۳ دین اسلام.....
- ۷۹.....۲-۱-۴-۳ مضامین شیعی.....
- ۸۰.....۳-۱-۴-۳ دین مسیحیت.....
- ۸۰.....۴-۱-۴-۳ دین یهودی.....
- ۸۲.....۲-۴-۳ درونمایه دین (اسلام) در اشعار سید حسن حسینی.....
- ۸۲.....۱-۲-۴-۳ قرآن.....
- ۸۳.....۲-۲-۴-۳ شعر عاشورایی.....
- ۸۵.....۳-۲-۴-۳ شعر انتظار.....
- ۸۶.....۳-۴-۳ درونمایه دین (اسلام) در اشعار قیصر امین پور.....
- ۸۶.....۱-۳-۴-۳ شعر عاشورایی.....
- ۸۷.....۲-۳-۴-۳ شعر انتظار.....
- ۸۷.....۴-۴-۳ شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه دین در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران.....
- ۸۸.....۵-۳-۳ قومیت‌گرایی - ملی‌گرایی.....
- ۸۸.....۱-۵-۳ قومیت‌گرایی در شعر پایداری فلسطین و شعر جنگ ایران.....
- ۹۱.....۲-۵-۳ ملی‌گرایی در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران.....
- ۹۱.....۳-۵-۳ شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه قومیت و ملی‌گرایی در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران.....
- ۹۴.....۶-۳-۳ درونمایه مبارزه.....
- ۹۵.....۱-۶-۳ درونمایه مبارزه در اشعار سمیع القاسم.....
- ۹۶.....۱-۱-۶-۳ ستایش رزمندگان.....
- ۹۷.....۲-۱-۶-۳ شعر، سلاح مبارزه.....
- ۹۷.....۳-۱-۶-۳ رجزهای حماسی راهی برای تهییج مبارزان.....
- ۹۸.....۴-۱-۶-۳ پایداری در مبارزه.....
- ۱۰۰.....۵-۱-۶-۳ توصیف صحنه مبارزه.....

- ۱۰۰..... مبارزه در زندان..... ۳-۶-۱-۶-۳
- ۱۰۱..... مبارزه کودکان..... ۳-۶-۱-۷-۳
- ۱۰۱..... نوستالژی شاعر در مسیر مبارزه..... ۳-۶-۱-۸-۳
- ۱۰۲..... یأس شاعر از ادامه مبارزه..... ۳-۶-۱-۹-۳
- ۱۰۲..... درونمایه مبارزه در اشعار سید حسن حسینی..... ۳-۶-۲-۳
- ۱۰۳..... ستایش مبارزان..... ۳-۶-۲-۱-۳
- ۱۰۴..... شعر، سلاح مقاومت..... ۳-۶-۲-۲-۳
- ۱۰۴..... رجزهای حماسی تهییج برای مبارزه..... ۳-۶-۲-۳-۳
- ۱۰۵..... پایداری در مبارزه..... ۳-۶-۲-۴-۳
- ۱۰۵..... توصیف صحنه مبارزه..... ۳-۶-۲-۵-۳
- ۱۰۶..... درونمایه مبارزه در اشعار قیصر امین پور..... ۳-۶-۳-۳
- ۱۰۷..... ستایش مبارزان..... ۳-۶-۳-۱-۳
- ۱۰۷..... شعر، سلاح مقاومت..... ۳-۶-۳-۲-۳
- ۱۰۷..... رجزهای حماسی راهی برای تهییج مبارزان..... ۳-۶-۳-۳-۳
- ۱۰۸..... پایداری در مبارزه..... ۳-۶-۳-۴-۳
- ۱۰۹..... توصیف صحنه مبارزه..... ۳-۶-۳-۵-۳
- ۱۰۹..... نوستالژی شاعر در مسیر مبارزه..... ۳-۶-۳-۶-۳
- ۱۱۰..... شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه مبارزه در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران..... ۳-۶-۴-۳
- ۱۱۱..... رهبری مبارزه..... ۳-۷-۷-۳
- ۱۱۱..... درونمایه رهبری مبارزه در اشعار سمیع القاسم..... ۳-۷-۱-۳
- ۱۱۲..... درونمایه رهبری مبارزه در اشعار سید حسن حسینی..... ۳-۷-۲-۳
- ۱۱۳..... ستایش رهبری مبارزه..... ۳-۷-۲-۱-۳
- ۱۱۳..... اطاعت از رهبری مبارزه..... ۳-۷-۲-۲-۳
- ۱۱۴..... درونمایه رهبری مبارزه در اشعار قیصر امین پور..... ۳-۷-۳-۳
- ۱۱۴..... ستایش رهبری مبارزه..... ۳-۷-۳-۱-۳
- ۱۱۵..... اطاعت از رهبری مبارزه..... ۳-۷-۳-۲-۳
- ۱۱۵..... شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه رهبری مبارزه در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران..... ۳-۷-۴-۳
- ۱۱۵..... بخش هفتم، شهادت..... ۳-۸-۸-۳
- ۱۱۶..... درونمایه شهادت در اشعار سمیع القاسم..... ۳-۸-۱-۳
- ۱۱۷..... ستایش شهیدان..... ۳-۸-۱-۱-۳
- ۱۱۸..... عملیات‌های استشهادی..... ۳-۸-۱-۲-۳
- ۱۱۹..... تشییع و سوگ شهید..... ۳-۸-۱-۳-۳
- ۱۲۰..... جاودانگی شهیدان..... ۳-۸-۱-۴-۳
- ۱۲۱..... انتقام خون شهیدان..... ۳-۸-۱-۵-۳
- ۱۲۱..... درونمایه شهادت در اشعار سید حسن حسینی..... ۳-۸-۲-۳
- ۱۲۲..... ستایش شهیدان..... ۳-۸-۲-۱-۳
- ۱۲۳..... سخاوت شهید..... ۳-۸-۲-۲-۳

- ۱۲۳..... تشییع و سوگ شهید..... ۳-۲-۸-۳
- ۱۲۴..... جاودانگی شهیدان..... ۴-۲-۸-۳
- ۱۲۴..... نوستالژی و حسرت عارفانه..... ۵-۲-۸-۳
- ۱۲۵..... انتقام خون شهیدان..... ۶-۲-۸-۳
- ۱۲۵..... درونمایه شهادت در اشعار قیصر امین پور..... ۳-۸-۳
- ۱۲۵..... ستایش شهیدان..... ۱-۳-۸-۳
- ۱۲۶..... سخاوت شهید..... ۲-۳-۸-۳
- ۱۲۶..... تشییع و سوگ شهید..... ۳-۳-۸-۳
- ۱۲۸..... جاودانگی شهیدان..... ۴-۳-۸-۳
- ۱۲۸..... جانبازان..... ۵-۳-۸-۳
- ۱۲۹..... نوستالژی و حسرت عارفانه..... ۶-۳-۸-۳
- ۱۲۹..... انتقام خون شهیدان..... ۷-۳-۸-۳
- ۱۳۰..... شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه شهادت در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران..... ۴-۸-۳
- ۱۳۲..... دشمن..... ۹-۳
- ۱۳۲..... درونمایه دشمن در اشعار سمیع القاسم..... ۱-۹-۳
- ۱۳۳..... بیان جنایات دشمن..... ۱-۱-۹-۳
- ۱۳۳..... تهدید دشمن..... ۲-۱-۹-۳
- ۱۳۴..... تحقیر و هجو دشمن..... ۳-۱-۹-۳
- ۱۳۵..... ترسیم سلطه امنیتی و تبلیغاتی دشمن..... ۴-۱-۹-۳
- ۱۳۵..... درونمایه دشمن در اشعار سید حسن حسینی..... ۲-۹-۳
- ۱۳۶..... بیان جنایات دشمن..... ۱-۲-۹-۳
- ۱۳۶..... تحقیر و هجو همراه با تهدید دشمن..... ۲-۲-۹-۳
- ۱۳۷..... درونمایه دشمن در اشعار قیصر امین پور..... ۳-۹-۳
- ۱۳۷..... بیان جنایات دشمن..... ۱-۳-۹-۳
- ۱۳۷..... تهدید دشمن..... ۲-۳-۹-۳
- ۱۳۸..... تحقیر دشمن..... ۳-۳-۹-۳
- ۱۳۸..... ذکر مصادیق شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه دشمن در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران..... ۴-۹-۳
- ۱۳۸..... ایران.....
- ۱۳۹..... آرمان..... ۱۰-۳
- ۱۳۹..... درونمایه آرمان، در اشعار سمیع القاسم..... ۱-۱۰-۳
- ۱۴۰..... امید به پیروزی در آینده..... ۱-۱-۱۰-۳
- ۱۴۱..... امدادهای غیبی..... ۲-۱-۱۰-۳
- ۱۴۲..... عدالت در سایه زوال حکومت‌های ظالم..... ۳-۱-۱۰-۳
- ۱۴۳..... صلح..... ۴-۱-۱۰-۳
- ۱۴۳..... آزادی..... ۵-۱-۱۰-۳
- ۱۴۴..... درونمایه آرمان شهر اسلامی، در اشعار سید حسن حسینی..... ۲-۱۰-۳
- ۱۴۵..... عدالت در سایه زوال حکومت‌های ظالم..... ۱-۲-۱۰-۳

۱۴۶	.....۳-۱۰-۲-۲-امدادهای غیبی
۱۴۶	.....۳-۱۰-۲-۳-آزادی
۱۴۶	.....۳-۱۰-۳- درونمایه آرمان شهر اسلامی، در اشعار قیصر امین پور
۱۴۸	.....۳-۱۰-۱-صلح
۱۴۹	.....۳-۱۰-۲-آزادی
۱۵۰	.....۳-۱۰-۴- شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه آرمان در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران
۱۵۲	.....۳-۱۱-۱- حسرت توأم با اعتراض
۱۵۲	.....۳-۱۱-۱- درونمایه حسرت توأم با اعتراض، در اشعار سمیح القاسم
۱۵۳	.....۳-۱۱-۱-۱- اعتراض به بی‌تفاوتی مجامع بین‌المللی
۱۵۴	.....۳-۱۱-۲- تنهایی ملت فلسطین در سطح بین‌المللی
۱۵۴	.....۳-۱۱-۳- اعتراض به سانسور و خفقان
۱۵۵	.....۳-۱۱-۴- خیانتکاران
۱۵۵	.....۳-۱۱-۵- بی‌تفاوتی خودی‌ها در مقابل رویدادهای مقاومت
۱۵۶	.....۳-۱۱-۶- اعتراض به خرافه پرستان
۱۵۶	.....۳-۱۱-۲- درونمایه حسرت توأم با اعتراض، در اشعار سید حسن حسینی
۱۵۷	.....۳-۱۱-۲-۱- اعتراض به از یاد بردن ارزش‌ها
۱۵۸	.....۳-۱۱-۲-۲- خیانتکاران
۱۵۸	.....۳-۱۱-۲-۳- عاقبت خیانت
۱۵۹	.....۳-۱۱-۴-۲- اعتراض به سانسور و خفقان
۱۵۹	.....۳-۱۱-۳- درونمایه حسرت توأم با اعتراض، در اشعار قیصر امین پور
۱۵۹	.....۳-۱۱-۱-۳- اعتراض به از یاد بردن ارزش‌ها
۱۶۰	.....۳-۱۱-۲-۳- خیانتکاران
۱۶۰	.....۳-۱۱-۳-۳- اعتراض به سانسور و خفقان
۱۶۰	.....۳-۱۱-۴- شباهت‌ها و تفاوت‌های درونمایه اعتراض در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران
۱۶۱	.....۳-۱۲- خلاصه فصل
۱۶۳	۴- فصل چهارم: عناصر سبکی (زبان، تصاویر خیال‌انگیز، نماد، اسطوره).....
۱۶۴	.....مقدمه
۱۶۴	.....۴-۱- زبان شعر مقاومت فلسطین و زبان شعر جنگ ایران
۱۶۴	.....۴-۱-۱- تحلیل زبانی شعر سمیح القاسم
۱۷۲	.....۴-۱-۲- تحلیل زبانی شعر سید حسن حسینی
۱۷۶	.....۴-۱-۳- تحلیل زبانی شعر قیصر امین پور
۱۸۰	.....۴-۱-۴- شباهت‌ها و تفاوت‌های حوزه زبان در شعر مقاومت و شعر جنگ با تکیه بر آثار شاعران مورد بحث
۱۸۱	.....۴-۲-۲- تصاویر خیال‌انگیز در اشعار سمیح القاسم، حسن حسینی و قیصر امین پور
۱۸۱	.....۴-۲-۱- تصاویر شعری سمیح القاسم
۱۸۸	.....۴-۲-۲- تصاویر شعری سید حسن حسینی

۱۹۱	تصاویر شعری قیصر امین پور	4-2-3-
۱۹۵	شبهات‌ها و تفاوت‌های حوزه تصویر در شعر مقاومت و شعر جنگ با تکیه بر آثار شاعران مورد بحث	۴-۲-۴
۱۹۵	انواع نمادها و گستره آن در شعر سمیع القاسم، حسن حسینی و قیصر امین پور	۳-۴
۱۹۵	گستره نماد در شعر سمیع القاسم	۱-۳-۴
۲۰۳	گستره نماد پردازش در شعر سید حسن حسینی	۲-۳-۴
۲۰۸	گستره نماد پردازش در اشعار قیصر امین پور	۳-۳-۴
۲۱۱	تحلیل مجموعه نمودارهای (۲) و جدولهای توضیحی	۴-۳-۴
۲۱۳	تحلیل تعدادی از نمادهای مشترک	۵-۳-۴
۲۱۴	طوفان‌های شرقی، بادهای شرقی	۱-۵-۳-۴
۲۱۴	طوفان، باد	۲-۵-۳-۴
۲۱۵	رنگ‌ها	۳-۵-۳-۴
۲۱۷	گل‌ها	۴-۵-۳-۴
۲۱۸	باغ	۵-۵-۳-۴
۲۱۸	خاکستر	۶-۵-۳-۴
۲۱۹	شب	۷-۵-۳-۴
۲۲۰	صبح	۸-۵-۳-۴
۲۲۱	کبوتر	۹-۵-۳-۴
۲۲۲	گرگ	۱۰-۵-۳-۴
۲۲۲	خفاش	۱۱-۵-۳-۴
۲۲۳	چراغ	۱۲-۵-۳-۴
۲۲۴	آینه	۱۳-۵-۳-۴
۲۲۴	دیوار	۱۴-۵-۳-۴
۲۲۵	قطار	۱۵-۵-۳-۴
۲۲۵	پنجره	۱۶-۵-۳-۴
۲۲۶	کارکرد اسطوره در شعر	۴-۴
۲۲۷	اسطوره در شعر مقاومت	۱-۴-۴
۲۲۸	کارکرد اسطوره‌ها در شعر جنگ	۲-۴-۴
۲۳۰	نمادهای اسطوره‌ای	۳-۴-۴
۲۳۰	خورشید	۱-۳-۴-۴
۲۳۱	درخت	۲-۳-۴-۴
۲۳۲	کوه	۳-۳-۴-۴
۲۳۲	آب	۴-۳-۴-۴
۲۳۳	حیوان‌های اسطوره‌ای	۴-۴-۴
۲۳۳	پرنده رعد، سیمرغ	۱-۴-۴-۴
۲۳۴	اسب سفید، براق	۲-۴-۴-۴
۲۳۵	دیو	۳-۴-۴-۴

۲۳۶	..... اسطوره‌های فرا ملی و ملی	۵-۴-۴
۲۳۶	..... آدیپ و آنتیگون	۱-۵-۴-۴
۲۳۷	..... اوزیریس	۲-۵-۴-۴
۲۳۹	..... ایل	۳-۵-۴-۴
۲۳۹	..... عشتار	۴-۵-۴-۴
۲۴۰	..... شنفری	۵-۵-۴-۴
۲۴۲	..... ضحاک	۶-۵-۴-۴
۲۴۳	..... کاوه	۷-۵-۴-۴
۲۴۴	..... اسفندیار و رویین تنی	۸-۵-۴-۴
۲۴۵	..... قناع (صورتک) در شعر مقاومت	۶-۴-۴
۲۴۷	..... میراث دینی	۷-۴-۴
۲۴۷	..... هابیل و قابیل	۱-۷-۴-۴
۲۴۸	..... ابراهیم و اسماعیل (ع)	۲-۷-۴-۴
۲۵۰	..... پیامبران یهود	۳-۷-۴-۴
۲۵۱	..... مسیحیت	۴-۷-۴-۴
۲۵۱	..... اسلام	۵-۷-۴-۴
۲۵۳	..... میراث عرفانی	۸-۴-۴
۲۵۴	..... شابهت‌ها و تفاوت‌های حوزه‌ی نماد و اسطوره در شعر مقاومت و شعر جنگ با تکیه بر آثار شاعران	۹-۴-۴
۲۵۴	..... مورد بحث	
۲۵۶	..... خلاصه فصل	۵-۴
۲۵۷	..... فصل پنجم: نتیجه و پیشنهاد	۵
۲۵۸	..... نتیجه	۱-۵
۲۶۴	..... پیشنهاد	۲-۵
۲۶۵	..... خُلاصَةُ الرِّسَالَةِ بِاللُّغَةِ العَرَبِيَّةِ	
۲۷۰	..... فهرست منابع	
۲۸۱	..... چکیده انگلیسی	

فصل اول: کلیات، تعاریف و مفاهیم

مقدمه

شاعران فلسطینی پا به پای ملت خود، در شادی‌ها و غم‌ها مشارکتی عملی داشته و دارند و از ابتدای بروز فاجعه فلسطین، عزادار اشغال سرزمین‌شان بوده‌اند؛ چرا که غرب تصمیم گرفته بود با ایجاد کانونی بحرانی در قلب شرق، آنان را همواره در ستیز و رنج نگاه دارد. مسأله غم انگیز دیگری که شاعران فلسطینی را رنج می‌داد، این بود که آشکارا می‌دیدند برخی از فئودال‌های فلسطینی، وجدان و شرافت ملی خود را فروخته و خفت و در یوزگی در درگاه دشمن را خریده بودند.

شعر فلسطین درگیر و دار این مصائب، در طول چند دهه شاخه‌های متعددی یافته است. برخی شاعران از پهلوانی‌های خیالی و دلآوری‌های مذموم سخن سر می‌دادند و عده‌ای به هجو سران و حاکمان عرب نشسته بودند و آنان را مسبب اصلی فروپاشی سرزمین نیاکان‌شان می‌دانستند. شاعرانی نیز بودند که با اشراف بر موضوع اشغال‌گری، بر آن بودند تا مردم خود را بیدار کنند و از تیره روزی بیشتر و بدفرجامی فردهایشان بازدارند.

شعر فلسطین در دهه‌های سی و چهل قرن نوزده میلادی بر همین منوال می‌گذشت؛ اما در دهه پنجاه و بعد از رسمیت یافتن اسرائیل، شعر فلسطین واقعیت اشغال را بیش از هر زمان دیگر احساس کرد؛ گروهی از شاعران فلسطینی به سوی کشورهای همسایه پراکنده شدند و گروهی دیگر از شاعران فلسطینی نیز در سایه اشغال‌گری بیگانگان به زیستن ادامه دادند. در واقع از این مقطع حساس به بعد دو گونه متمایز در شعر فلسطین چهره نمایاند؛ گونه اول شعر شاعران داخل فلسطین که شاهدان زنده‌ای بر توطئه هویت‌زدایی از فلسطین بودند. این شاعران خشم شعر خود را با مبارزان هم صدا کردند؛ و در چند جبهه درگیر شدند. آنان ناچار بودند خود و ملت‌شان را از ذوب شدن در بوته فرهنگ تازه واردان مصون دارند، از رنگ و رو رفتن اصالت‌ها و سنت‌های خودی که طی قرن‌ها حفظ کرده بودند، جلوگیری کنند و نیز جبهه‌ای وسیع بگشایند و برای راندن مزاحمان، تلاش کنند.

دسته دوم شاعران فلسطینی، شاعران آواره بودند که همراه با اقشار میلیونی ملت خود، در سایه مرحمت آژانس‌های امداد جهانی و کمک‌های کشورهای میزبان به زیستن ادامه می‌دادند. شاعران فلسطینی در سروده‌های خویش همواره آرزوی بازگشت به وطن را منعکس کرده‌اند. اشتیاق برای

نارنجستان‌ها و دلتنگی برای زمینی که احساس در خانه بودن را ببخشد، در سراسر سروده‌های این سرایندگان به خوبی مشهود است.

آنان فقط در انتظار معجزه بودند و به این واقعیت تن داده بودند که دشمنی قدرتمند در برابر خود دارند و سرانی سازشکار در پشت سر خود.

شاعران فلسطینی در این مقطع نیز ملت خویش را رها نکرده و با اندیشه‌های آنان هم صدا شده بودند. فلسطینی‌ها در نیمه‌های دهه شصت سلاح برداشتند و به مبارزه مسلحانه پرداختند. با گشوده شدن جبهه جنگ چریکی، شاعران فلسطینی نیز خشم شعر خود را با مبارزان هم صدا کردند و خون تازه‌ای در شریان ادبیات مقاومت فلسطین جریان یافت. و هدفی والا برای خود تعیین کردند که همانا آزادسازی وطن بود.

از سویی به فاصله اندکی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و در شهریور (۱۳۵۸)، ارتش عراق با حمایت غرب و شرق حمله‌ی همه جانبه خود را بر علیه ایران آغاز کرد که با دفاع جانانه ملت ایران، در نهایت پس از هشت سال جنگ بی‌ثمر و دادن تلفات بسیار مجبور به عقب نشینی گردید.

در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، مسئله دفاع از کشور با بعدی معنوی و مقدس توأم بود. به عبارتی می‌توان گفت جنبه معنوی دفاع که از اعتقادات دینی مردم نشأت می‌گرفت، دیگر ابعاد را تحت الشعاع خود قرار می‌داد؛ به همین دلیل از چنین واقعه‌ای با نام «دفاع مقدس» یاد می‌شود.

به موازات حمله‌ی دشمن، شاعران نیز هم‌دوش رزمندگان در برابر تهاجم به پا خواستند و با آفرینش اشعاری گونه‌گون میراثی ارزشمند در عرصه فرهنگی کشور به‌جای گذاشتند. از جمله این شاعران؛ «سید حسن حسینی» و «قیصر امین‌پور» بودند که در فضایی حماسی، عرفانی و عاشورایی و با زبانی فاخر به انعکاس رویدادهای جنگ پرداختند. اگر بن مایه‌های شعر ایشان بررسی شود، خواهیم دید درونمایه‌هایی نظیر: شهادت و شهادت طلبی، ایثار، دفاع از حق و عدالت و جان دادن برای دین خدا بر دیگر مفاهیم و جنبه‌های آن غلبه دارد.

پژوهش پیش روی بر آن است با روش تطبیقی (مکتب آمریکایی) آثار شعری «سمیح القاسم»، «سید حسن حسینی» و «قیصر امین‌پور» را بررسی کند.

به دلیل حجم گسترده‌ی آثار شعری «سمیح القاسم» در مقایسه با شاعران جنگ ایران و همچنین گستردگی درونمایه‌ها و عناصر سبکی (زبان، تصویر، نماد و اسطوره) شاعر فلسطینی و به منظور رسیدن به نتایج روشن‌تر آثار دو شاعر از ایران را بررسی کنیم.

با مطالعات بسیار و نظر مساعد استادان محترم راهنما و مشاور در نهایت حسینی و امین‌پور با توجه به زمینه‌های مشترک فراوان در حوزه‌ی اندیشگان و ادبیت به عنوان نمایندگان شعر جنگ ایران در برابر نماینده شعر مقاومت فلسطین برگزیده شدند.

فصل اول را به توضیح کلیات و مفاهیم کلیدی بحث اختصاص دادیم. فصل دوم را به ادبیات نظری پژوهش اختصاص دادیم که شامل پیدایش ادبیات مقاومت، شاخص‌های ادبیات مقاومت و ارتباط آن با دیگر حوزه‌های ادبی، درونمایه و ساختار - زبان، تصویر، نماد و اسطوره - شعر مقاومت است. در فصل سوم به ادبیات پایداری و ذکر درونمایه‌های آن در قالب جدولی ابداعی، شناخت نامه‌ی سمیح، حسینی و امین‌پور همراه با معرفی اجمالی آثارشان و مقایسه موردی مفاهیم شعر پایداری با تکیه بر آثار شاعران مورد بحث در دو سرزمین پرداختیم. فصل سوم را به ده بخش؛ سرزمین، جنگ‌زدگان، دین، قومیت‌گرایی و ملی‌گرایی، مبارزه، رهبری مبارزه، شهادت، دشمن، آرمان‌گرایی و حسرت توأم با اعتراض در برابر افول ارزش‌ها تقسیم کردیم. جهت سهولت مطالعه و انسجام شیوه‌ی پژوهش، قبل از طرح هر یک از موارد ده‌گانه‌ی فوق، جدولی را طراحی کردیم که نمایان‌گر مهمترین شاخه‌های مربوط به هر بخش است. پس از اتمام مطالعه و مقایسه در هر حوزه به ذکر شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود آن می‌پردازیم و به سوالاتی همچون؛ عوامل ظهور جنبه‌ها و وجوه مقاومت، درونمایه‌های ادبیات مقاومت، عناصر فرهنگ مقاومت و همسانی‌ها و تفاوت‌های حوزه اندیشگان در شعر «سمیح القاسم»، «سید حسن حسینی» و «قیصر امین‌پور» پاسخ دهیم.

فصل چهارم را به عناصر سبکی (زبان، تصویر، نماد و اسطوره) در شعر مقاومت فلسطین و شعر جنگ ایران اختصاص دادیم. در بخش نماد و اسطوره، سعی بر آن شده با طراحی جداول و نمودارها از یک سو امکان بهره‌وری بیشتر خواننده از مفاهیم مورد بحث فراهم آید و از سوی دیگر اشراف نگارنده بر مضامین نمادین و اسطوره‌ای ادبیات پایداری دو سرزمین بیان شود. در این فصل به این سوال پاسخ خواهیم داد که در حوزه عناصر سبکی (زبان و ادبیت) در شعر شاعران مورد بحث چه همسانی‌ها و تفاوت‌هایی دیده می‌شود؟

در فصل‌های سه و چهار پژوهش، اشعاری از سمیح القاسم نقل شده که ترجمه آن‌ها توسط نگارنده پایان نامه انجام شده است.

در نهایت در فصل پنجم، نتیجه و پیشنهادهای پژوهش همراه با خلاصه عربی آن به اطلاع خواننده محترم می‌رسد.